

ПЕРВИННИЙ ВИХІД НА ІНВАЛІДНІСТЬ, ДОРІЧНА ЛЕТАЛЬНІСТЬ ТА СМЕРТНІСТЬ ДОРΟΣЛОГО НАСЕЛЕННЯ ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ В ДОВОЄННИЙ ПЕРІОД ВНАСЛІДОК ЗЛОЯКІСНИХ НОВОУТВОРЕНЬ

Слабкий Геннадій Олексійович,

д.мед.н., професор
завідувач кафедри громадського здоров'я
g.slabkiy@ukr.net

Шень Юрій Миколайович

докторант кафедри наук про здоров'я
shen@i.ua

Ужгородський національний університет
м. Ужгород, Україна

Вступ. За даними аналізу наукових інформаційних джерел, рівень захворюваності населення України на злоякісні новоутворення впродовж останнього десятиліття до 2020 року коливався незначного з середньорічним приростом показника менше ніж 1% [1-3]. У 2020 році зареєстровано різке зниження показника захворюваності, що склало 18,2% і було зумовлене зменшенням звернень за медичною допомогою внаслідок пандемії COVID-19 в Україні. Кількість виявлених в Україні у 2020 році випадків захворювання на злоякісні новоутворення зменшилась на 27,1 тис. порівняно з усередненою кількістю виявлених випадків захворювання у 2015-2019 роках.

В 2021 році показник зареєстрованої захворюваності в Україні зріс порівняно з 2020 роком на 6,0%, при цьому він був нижчим на 13,3% у порівнянні з передпандемічним на COVID-19 2019 роком [4].

Мета: дослідити та проаналізувати первинний вихід на інвалідність, дорічну летальність та смертність населення Чернігівської області внаслідок злоякісних новоутворень в довоєнний період.

Матеріали та методи. *Матеріали:* статистичні дані комунального некомерційного підприємства “Чернігівський медичний центр сучасної онкології” Чернігівської обласної ради за 2019-2021 рр. При зрівнянні показників по Чернігівській області з даними по Україні. Показники по Україні розраховані

без урахування даних по АР Крим та при неповних даних по Донецькій та Луганській областях. *Методи:* бібліосемантичний, медико-статистичний, структурно-логічного аналізу.

Результати.

На початку дослідження було вивчено та проаналізовано показники первинного виходу на інвалідність дорослого населення Чернігівської області внаслідок злоякісних новоутворень. Отримані результати наведено в табл.1.

Таблиця 1

Первинний вихід на інвалідність населення Чернігівської області внаслідок злоякісних новоутворень, на 10 тис. населення, 2021 рік

Адміністративні території	Первинна інвалідність дорослого населення		Первинна інвалідність населення працездатного віку	
	абс. зн.	Показник	абс. зн.	Показник
Райони				
Бахмацький	36	10,4	26	11,7
Бобровицький	16	6,3	12	7,1
Борзнянський	20	8,1	15	10,1
Варвинський	9	7,3	8	9,9
Городнянський	14	6,4	13	9,1
Ічнянський	12	4,9	10	6,2
<u>Козелецький</u>	37	10,6	24	10,6
Коропський	14	7,7	14	12,0
<u>Корюківський</u>	33	16,2	19	13,6
Куликівський	11	8,5	8	10,3
Менський	19	6,9	12	6,7
Ніжинський	15	6,9	14	10,7
<u>Н. – Сіверський</u>	18	8,7	15	10,9
Носівський	14	6,3	14	9,6
Прилуцький	27	9,4	21	11,5
<u>Ріпкинський</u>	32	15,0	23	17,2
<u>Семенівський</u>	20	14,6	13	14,1
Сновський	14	7,7	14	11,7
<u>Сосницький</u>	10	7,0	8	8,7
Срібнянський	13	14,7	9	15,0
Талалаївський	6	6,0	4	6,1

Продовження таблиці 1				
<u>Чернігівський</u>	42	10,0	29	10,9
Міста				
м. Ніжин	49	8,8	41	10,5
м. Прилуки	42	9,6	35	11,8
м. Чернігів	261	11,1	199	11,9
Область 2021р.	784	9,6	600	11,0
2020р.	853	10,3	632	11,4
2019р.	957	11,6	671	12,3
Україна 2020р.		8,5		8,9

Аналіз наведених в табл.1 даних вказує на зниження показників первинного виходу дорослого населення області на інвалідність внаслідок злоякісних новоутворень, але при цьому вини є вищими ніж в середньому по країні. Вказані показники мають достовірні відмінності в розрізі адміністративних територій області.

Наступним кроком дослідження Було вивчення показників річної летальності при злоякісних новоутвореннях як одного з показників якості та ефективності спеціалізованої медичної допомоги. В ході дослідження було встановлено найвищі показники річної летальності наступних локалізаціях злоякісних новоутворень: рак стравоходу – 59,3% (2020р. – 60,0%), рак шлунка – 58,2% (2020р. - 54,4%), рак трахеї, бронхів, легенів 57% (2020р. – 56,9%), рак глотки – 42,6% (2020р-43,5%), рак ротової порожнини – 42,6% (2020р. – 36,5%).

Далі вивчалися та аналізувалися показники смертності населення області внаслідок злоякісних новоутворень. Аналіз статистичних даних показав, що в 2021 році внаслідок злоякісних новоутворень в області померло 1713 хворих (2020р. –1876), при цьому показник смертності склав 176,9 на 100 тис. дорослого населення (2020р.-190,9). Необхідно зазначити, що у порівнянні з 2020 роком даний показник знизився на 7,3%. При цьому вказаний показник в області є нижчим ніж середній по країні: 209,0 на 100 тис. населення (2020р. – 217,4), знизився на 4%.

Показник смертності внаслідок злякисних новоутворень сільського населення склав 157,4 на 100 тис. сільського населення (2020р. – 196,0) при зниженні на 19,7%, що є вищим ніж в середньому по області.

Проведений аналіз показав, що показник смертності вище середньообласного в Сосницькому районі – 284,0, Борзнянському районі – 250,4, Чернігівському районі – 246,8, Ріпкинському районі – 232,1, Носівському районі – 206,7, Н.-Сіверському районі – 194,9, Срібнянському районі – 190,9.

В структурі смертності населення області у 2021 році на першому місці був рак трахеї, бронхів, легенів – 14,8% (2020р.–14,7%), на другому рак шлунка – 10,6% (2020р. – 9,9%), третьому рак прямої кишки та ректосигмоїдного з'єднання, рак ануса 6,3% (2020р. - 5,8%) четвертому рак молочної залози 6,0% (2020р. – 7,4%), п'ятому рак ободової кишки – 5,7% (2020р. – 7%).

У чоловіків на першому місці серед причин смертності був рак трахеї, бронхів, легенів – 20,7%, на другому місці рак шлунка – 11,4%, третьому місці рак передміхурової залози – 8,5%, четвертому місці рак прямої кишки та ректосигмоїдного з'єднання, ануса - 6,6%, п'ятому місці рак глотки – 6,4%.

У жінок на першому місці серед причин смертності був рак молочної залози – 16%, на другому місці рак тіла матки –9,8%, третьому місці рак шлунка – 9,3%, четвертому місці рак яєчників – 8,7% , п'ятому місці рак ободової кишки – 7,0%.

Висновки. За результатами проведеного дослідження встановлено, що в Чернігівській області в довоєнний період зареєстровано зниження показників первинного виходу дорослого населення на інвалідність внаслідок злякисних новоутворень з достовірними відмінностями в розрізі адміністративних територій області при вищими відповідними показниками ніж в середньому по країні. В ході дослідження встановлено високі показники річної летальності з найвищими при раку стравоходу – 59,3% (2020р. – 60,0%), раку шлунка – 58,2% (2020р. - 54,4%), раку трахеї, бронхів, легенів 57% (2020р. – 56,9%) та раку глотки – 42,6% (2020р-43,5%).

Показник смертності населення області в 2021 році внаслідок злоякісних новоутворень в області склав 176,9 на 100 тис. дорослого населення при 190,9 в 2020 році: зниження на 7,3%. При цьому вказаний показник в області є нижчим ніж середній по країні: 209,0 на 100 тис. населення (2020р. – 217,4).

Структура смертності внаслідок злоякісних новоутворень у чоловіків та жінок має достовірні відмінності.

Література

1. Михайлович, Ю., Сумкіна, О., Горох, Ю. (2024). Захворюваність на рак в Україні: тенденції в 2010-2019 роках та вплив пандемії COVID-19. Експериментальна онкологія, 45 (4), 463–473. <https://doi.org/10.15407/exp-oncology.2023.04.463>

2. Рижов Р., Брей Ф., Ферлей Дж. та ін. Останні тенденції захворюваності на рак в Україні та короткострокові прогнози до 2022 року. Cancer Epidemiol. 2020;65:101663. <https://doi.org/10.1016/j.canep.2019.101663>

3. Федоренко З. П., Гулак Л. О., Горох Є. Л. та ін. Рак в Україні 2020-2021: захворюваність, смертність, поширеність та інша актуальна статистика. Бюл. Нац. онколог. рег. 2022:23. Доступно: http://www.ncru.inf.ua/publications/BULL_23/index_e.htm

4. Рак в Україні, 2021 – 2022. Захворюваність, смертність, показники діяльності онкологічної служби. Бюлетень національного канцер-реєстру України № 24. Київ – 2023. Доступно: http://www.ncru.inf.ua/publications/BULL_24/index.htm